

T.C.

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

HUKUK BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1998/1

KARAR NO : 1998/3

ÖZET: Üyeliğe giren Kara Kuvvetleri mensupları arasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı temin etmek amacıyla Komutanlık talimatıyla kurulan K.K. Sosyal ve Moral Yardım Sandığına asker kişi olan üyelere yapılan sosyal yardımlara ilişkin olarak tesis edilen işlemde doğan tam yargı davasının, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde çözümlenmesinin gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : Hidayet Koçyiğit

Davalı : Milli Savunma Bakanlığı

O L A Y : Ulş. Bçvş. olarak görev yapmakta iken, davacı hakkında İskenderun 200 Yataklı Deniz Hastanesi Sağlık Kurulu tarafından "Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapamaz." yolunda 16.8.1994 tarihli sağlık raporu düzenlenmiş; bu raporun, M.S.B. Sağlık ve Veteriner Daire Başkanlığınca 5.4.1995 tarihinde onaylanması üzerine adigeçen, 21.12.1995 günlü onay ile emekliye ayrılmış; 18.1.1996 tarihinde de görevle ilişkisini kesmiştir.

Üyesi olduğu Kara Kuvvetleri Sosyal ve Moral Yardım Sandığına 28.3.1996 tarihinde, maluliyet yardımı olarak kendisine 75.000.000.-Tl. ödenen davacının, raporun onaylandığı 1995 yılında geçerli olan yardım tutarı 175.000.000.- liraya göre kendisine eksik ödeme yapıldığı yolundaki başvurusuna K.K.K. Personel Dairesi Başkanlığınca verilen 10.5.1996 günlü cevapta: rapor tarihi esas alınarak 1994 yılı tam maluliyet yardımı tutarı üzerinden yapılan ödeme işleminin Yönergeye uygun olduğu belirtilmiştir.

Davacı, hakkındaki raporun onaylanarak kesinleştiği tarih esas alınarak 1995 yılı için belirlenen yardım tutarı 175.000.000.- liranın ödenmesi gerektiğini ileri sürerek, eksik yapılan ödemenin düzeltilerek 100.000.000.- lira farkın yasal faiziyle birlikte ödenmesine hükmedilmesi istemiyle askeri idari yargı yerine 30.5.1996 tarihinde kayda giren dilekçesiyle dava açmıştır.

..../....

ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ İKİNCİ DAİRESİ; 13.11.1996 gün ve 1996/476-973 sayı ile, Kara Kuvvetleri Sosyal ve Moral Yardım Sandığının yasa ile kurulmuş bir kamu kurumu niteliğinde olmadığı; özel hukuk hükümlerine tabi bulunduğu; bu nedenle üyeleri ile Sandık arasındaki ilişkinin özel hukuk ilişkisi olduğu; Sandığın veya onun yerine bir diğer kuruluşun, üyeleri hakkında tesis ettiği işlemleri, idari işlem niteliğinde görmeye ve kabul etmeye hukuken olanak bulunmadığı; adı geçen Sandığın dayanağı olan K.K.K. 42-1 sayılı Yönergenin 5. maddesinde yer alan (a). ve (b). bentleri hükümleri incelendiğinde, Sandığa üye olmanın veya ayrılmanın isteğe bağlı olduğu; bu açıklamalardan Sandığın tamamen özel hukuk hükümlerine tabi olarak işletildiğinin anlaşıldığı; idari davalarda taraflardan biri idare ve idari davanın konusu da idarenin idare hukukundan doğan işlem ve eylemleri olduğuna göre, bilindiği üzere idarenin özel hukuk hükümlerine dayanarak yaptığı işlemlerin iptal davasına konu olamamaları karşısında, özel hukuk hükümlerine tabi olarak işletilen Sandık ile davacı arasındaki uyuşmazlığın çözümünün adli yargının görevine girdiği gerekçesiyle davayı görev yönünden reddetmiş; bu karar, davacının, kararın düzeltilmesi isteminin 29.1.1997 günlü, 1997/61-36 sayılı ve yargılamanın yenilenmesi isteminin ise 2.4.1997 günlü, 1997/228-276 sayılı kararıyla anılan Dairece reddedilmeleri suretiyle kesinleşmiştir.

Davacı, bu kez, eksik ödenen 100.000.000.- lira yardımın kendisine ödeme yapılan 28.3.1996 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tazminine hükmedilmesi istemiyle adli yargı yerine 3.3.1997 tarihinde alacak davası açmıştır.

...../.....

ANKARA 9. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 28.5.1997 gün ve 1997/130-326 sayı ile, K.K. Sosyal ve Moral Yardım Sandığının, Kara Kuvvetleri personeli arasında sosyal yardım ve dayanışmayı temin etmek, ölen mensuplarının aileleri ile sakat kalan personelin gelecekteki yaşamlarına yardımcı olacak ilave imkanlar sağlamak amacıyla 1.11.1988 tarihinde kurulduğu; Sandığın faaliyetleriyle ilgili hususların Kuvvet Komutanlığının emriyle yürürlüğe giren Yönerge ile düzenlendiği; bu Yönergeye göre, üye personelden aidatların toplanması ve sarfı ile buna ait her türlü defter, belge ve kayıtların doğru, düzenli tutulmasından K.K. Personel Başkanlığının sorumlu olduğunun ve Sandıkla ilgili işlemlerin Disiplin ve Moral Şubesi, Moral Kısmı tarafından yürütüleceğinin, üyelik aidatının zamanında kesilip ilgili hesap numarasına yatırılması ve isim listelerinin gönderilmesinin sıralı birlik komutanlarınca sağlanacağına anlaşıldığı; bu hükümler karşısında davacıya ödenmesi gereken yardıma ilişkin Sandık işleminin yargısal denetimi görevinin askeri idari yargıya ait olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar, temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

Davacının, Uyuşmazlık Mahkemesine başvurmasına ilişkin 6.6.1997 günlü dilekçesi üzerine adli yargı dosyası Ankara 9. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimliğince merci tayini için Yargıtay 4. Hukuk Dairesine gönderilmiş ise de, anılan Dairenin 22.10.1997 günlü, 1997/7009-10091 sayılı kararıyla mahkemesine çevrilen dosya, adigeçen Hakimliğin 17.12.1997 günlü, 1997/130 sayılı yazısı ekinde Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına gönderilmiş olup, böylece adli ve askeri idari yargı yerleri arasında 2247 sayılı Yasanın 14. maddesinde öngörülen şekilde olumsuz görev uyuşmazlığı doğmuş bulunmaktadır.

İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün Selçuk Tüzün'ün Başkanlığında, Üyeler: O.Hulusi Mustafaoğlu, M. Salim Özer, Nursel Aymakoğlu, Zafer Kantarcıoğlu, Dr.Erol Alpar ve Halit Karabulut'un katılımlarıyla yapılan 9.2.1998 günlü toplantısında, Rapor-tör-Hakim İsa Yeğenoğlu'nun davanın çözümünde askeri idari yargı yerinin görevli olduğu yolundaki raporu ve dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Erdoğan Güneş ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Savcısı Levent Özçelik'in davanın çözümü görevinin askeri idari yargı yerine ait bulunduğuna, Danıştay Savcısı Tülin Özdemir'in ise davanın çözümünün adli yargının görev alanına girdiğine ilişkin yazılı ve sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava, hakkında düzenlenen sağlık raporunun onaylandığı 1995 yılı yerine raporun düzenlendiği 1994 yılı esas alınarak yapılan maluliyet yardımının eksik ödendiğini ileri süren davacının, fark tutarı 100.000.000.- liranın yasal faiziyle birlikte kendisine ödenmesine hükmedilmesi isteminden ibarettir.

Kara Kuvvetleri Sosyal ve Moral Yardım Sandığı, Kara Kuvvetlerine mensup subay, astsubay, Harp Okulu ve Fakülte, Yüksekokul öğrencileri ile Astsubay Sınıf Okulu öğrencileri ve sivil memurlar arasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı temin etmek, vefat eden mensuplarının aileleri ile sakat kalan personelin gelecekteki yaşamlarına yardımcı olacak ilave imkanlar sağlamak amacıyla 1988 yılında Komutanlık talimatıyla kurulmuş; kuruluşuna ilişkin K.K.K. 42-1 sayılı Yönergenin 5. maddesinin (g). bendinde, Sandığın bir başkan (K.K.Personel Daire Başkanı) bir muhasip (K.K.Disiplin ve Moral Şube Müdürlüğüne görevlendirilecek bir subay) ve üç üyeden (K.K.Disiplin ve Moral Şube Müdürlüğünden Moral Kısım Amiri, bir Maliyeci Astsubay, bir sivil memur) oluşan heyetçe (Yönetim Kurulu) idare edileceği öngörülmüş ve Yönetim Kurulunun, aylık ve yıllık olarak hazırlayacağı bilançoları K.K.Personel Daire Başkanının imzasını müteakip K.K.Kurmay Başkanının onayına sunacağı belirtilmek suretiyle denetim şekline işaret edilmiş; 4. maddesinde, Sandığa üye personelden aidatların toplanması ve sarfı ile buna ait her türlü defter, belge ve kayıtların doğru ve düzenli tutulmasından K.K. Personel Başkanlığı sorumlu tutulmuş ve bu nedenle de Sandıkla ilgili işlemlerin adıgeçen Başkanlığa bağlı Disiplin ve Moral Şubesi Moral Kısımca yürütüleceği belirtilmiş, üyelik aidatlarının zamanında kesilip ilgili hesap numarasına yatırılması ve personelin konu ile ilgili isim listelerinin zamanında gönderilmesi sıralı birlik komutanlıklarınca sağlanır denilmek suretiyle yetki ve sorumluluklar belirlenmiştir.

"Genel Hususlar" başlıklı 5. maddenin: (d). bendinde, Sandık gelirlerinin üyelik aidatları, bağışlar ve banka faizlerinden ibaret olduğu; (g-1). bendinde, Yönetim Kurulunca Komutanlık emirlerine göre gelirlerin nemalandırılmasına karar verileceği; (f-1). bendinde, üyelerden kesilecek aylık aidat miktarının her yıl olmak üzere Kuvvet Komutanlığının teklifi ile Genel Kurmay Başkanlığınca tespit edileceği; (f-4). bendinde, yıllık üye aidatı toplamının maaş mutemetlerince Ocak ayında toplu olarak kesileceği; (c-1). bendinde, a) ölüm halinde, üyenin varislerine ölüm yardımı, b) malüliyet halinde, malüliyet derecesine göre tam veya kısmi malüliyet yardımı yapılacağı; (f-2). bendinde,

sakatlara yapılacak yardımda OYAK Sakatlık Tablosunun esas alınacağı; (h-4). bendinde, ölüm ve malüliyet halinde yapılacak yardımların ödeme kararlarının K.K.Personel Başkanının imzası ve K.K.Kurmay Başkanının onayı ile alınacağı kurallarına yer verilmiştir.

Anılan Yönerge ile, Ordu Yardımlaşma Kurumunun kuruluşunda gösterilen gerekçelere uygun düşen şekilde ve aynı amaç doğrultusunda, bu defa, daha sınırlı hizmetler için Kara Kuvvetleri Sosyal ve Moral Yardım Sandığının kurulduğu görülmektedir.

Hernekadar "mali ve idari bakımdan muhtar ve hükmi şahsiyeti haiz bir teşekkül" olmasa ve yasa ile kurulmamışsa da Sandığın bir sosyal kamu hizmeti gördüğü ve bu hizmeti, bünyesinde kurulduğu Kuvvet Komutanlığının idari teşkilatından yararlanmak suretiyle yerine getirdiği; nitekim, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununda, Nizam "Tüzükler, kararnameler, yönetmelikler, talimatnamelerin ve talimatların hükümleridir."; Hizmet "Kanunlarla nizamlarda yapılması veya hut yapılmaması yazılmış olan hususlarla, amir tarafından yazı veya sözle emredilen veya yasak edilen işlerdir." şeklinde tanımlanmış olup, bu tanımlara göre, Komutanlıkça çıkarılan Yönerge hükümlerine göre yapılacak hizmetin bir kamu hizmeti olduğu kuşkusuzdur.

Sandığın yasa ile kurulmamış olması karşısında, üyeliğin isteğe bağlı bırakılması doğal olup; bu hususun, üye ile Sandık arasında üyeliğin başlamasıyla kurulan hukuki ilişkinin niteliğini değiştirmeyeceğini de belirtmek gerekir.

Bu açıklamalara göre ve Yönergenin yukarıda yazılı açık hükümleri karşısında, yetkili ve sorumlu kılınan sıralı amirlerin ve yönetim kurulunun Türk Silahlı Kuvvetlerine özgü idari usul ve esaslara göre Sandık üyeleri hakkında tesis ettikleri işlemlerin, kamu gücüne dayalı, resen ve tekyanlı olduğunda ve bu haliyle idari işlem niteliğini taşıdığından kuşkuya yer bulunmadığından, idari işlem nedeniyle yoksun kalınan parasal hakların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasına bakma görevinin idari yargı yerlerinden hangisine ait olduğunun incelenmesine geçilmelidir.

Anayasanın 157. maddesinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesi olduğu, ancak askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartının aranmayacağı belirtilmiş; 20.7.1972 günlü ve 1602 sayılı Yasanın 25.12.1981 günlü ve 2568 sayılı Yasa ile değişik

20. maddesinde de aynı hüküm yer almıştır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askeri hizmete ilişkin bulunması" şartlarının birlikte bulunması gerekmektedir.

1602 sayılı Yasanın değişik 20. maddesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan, subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlar asker kişi sayılmaktadır.

İdari işlemin, görevli yargı yerinin tespiti yönünden "askeri hizmete ilişkin" olup olmadığının saptanabilmesi için işlemin konusuna bakılması gerekmektedir. Eğer idari işlem askeri gereklere askeri usul ve yönetime ve askeri hizmete göre tesis edilmiş ise bu işlemin askeri nitelikte olduğu kabul edilmelidir. İşlem, askeri olmayan bir makam tarafından tesis edilmiş olsa bile durum değişmemekte menfaati ihlal edilen asker kişinin açtığı davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülmesi gerekmektedir.

Davacının asker kişi olduğu tartışmasızdır.

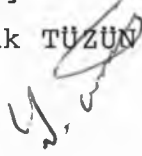
Öte yandan, Kara Kuvvetleri Sosyal ve Moral Yardım Sandığı'nın, üyesi olan Kara Kuvvetleri Komutanlığı mensuplarına anılan Yönerge gereği sağladığı sosyal yardım hizmetinin "askeri hizmetle" birlikte yürüyen ve "o" na bitişik nitelikte olduğu gözönüne alındığında, tam yargı davasını doğuran eksik ödeme işleminin "askeri hizmete ilişkin" bulunduğu kabulü gerekmektedir; bu duruma göre de olayda, Anayasanın 157. ve 1602 sayılı Yasanın değişik 20. maddelerinde öngörülen "asker kişiyi ilgilendirme" ve "askeri hizmete ilişkin bulunma" koşullarının birlikte gerçekleştiği anlaşıldığından, uyuşmazlığa konu edilen davanın görüm ve çözümünde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi görevli bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesince verilen görevsizlik kararının kaldırılması gerekmektedir.

.../...

SONUÇ : Anlaşmazlığın niteliğine göre davanın askeri idari yargı yerinde görülmesi gerektiğine, bu nedenle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesinin 13.11.1996 günlü, E.1996/476, K.1996/973 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına, üyelere M. Salim Özer, Zafer Kantarcıoğlu ve Halit Karabulut'un karşı oyları ve oyçokluğuyla 9.2.1998 gününde kesin olarak karar verildi.

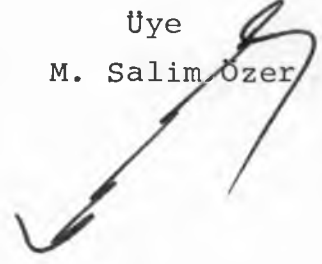
Başkan
Selçuk TUZUN

Üye
O.Hulusi Mustafaoğlu

Üye
M. Salim Özer

Üye
Nursel Aymakoğlu

Üye
Zafer Kantarcıoğlu

Bu kararın Resmi gazete'de
yayını uygulanır.

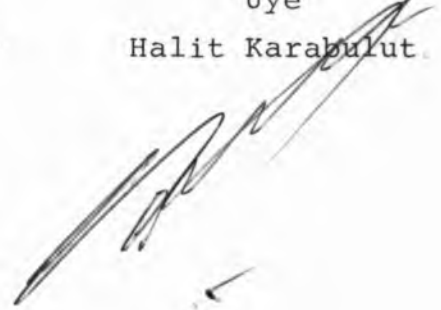
Başkan V.

Üye
Dr.Erol Alpar

Üye
Halit Karabulut

91

T.C
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
HUKUK BÖLÜMÜ
Esas No: 1998/1
Karar no:1998/3

KARŞI OY

Dava Ulaştırma Bşcvş. olarak görev yapan davacının, sağlık nedeniyle 18.1.1996 tarihinde emekliye ayrılmak suretiyle göreviyle ilişkisi kesildikten sonra, üyesi olduğu Kara Kuvvetleri Sosyal ve Moral Yardım Sandığına uygulanan malüliyet yardımının, eksik ödendiğini ileri sürerek yaptığı başvurunun, idarece reddi üzerine, eksik yapılan ödemenin düzeltilerek, farkın yasal faizi ile birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

Anayasanın 157. maddesinde, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetiminin Askeri Yüksek İdare Mahkemesince yapılacağı hüküm altına alınmış, aynı hüküm 20.7.1972 günlü ve 1602 sayılı Yasa'nın 2568 sayılı Yasa ile değişik 20. maddesinde de yer almıştır.

Buna göre, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askeri hizmete ilişkin" olma koşullarının birlikte bulunması gerekmektedir.

Öte yandan, öncelikle de bu yargı yerinin davaya bakabilmesi dava konusunu oluşturan işlem veya eylemin idareden kaynaklanması ve kamu hukuku alanında tesis edilmiş veya yapılmış olmasına bağlıdır.

Açıklanan bu esaslar açısından davaya bakıldığında, Kara Kuvvetleri Sosyal ve Moral Yardım Sandığının yasa ile kurulmuş bir kamu kurumu olmadığı; özel hukuk hükümlerine tabi bulunduğu; bu nedenle üyeleri ile Sandık arasındaki ilişkinin özel hukuk ilişkisi olduğu, sandığın veya onun yerine bir diğer kuruluşun, üyeleri hakkında tesis ettiği işlemleri, idari işlem niteliğinde görmeye ve kabul etmeye hukuken olanak bulunmadığı, adıgeçen Sandığın dayanağı olan K.K.K. 42-1 sayılı Yönergenin 5. maddesinde yer alan (a). ve (b). bentleri hükümleri incelendiğinde ise, Sandığa üye olmanın veya ayrılmmanın isteğe bağlı olduğu; Sandığın tamamen özel hukuk hükümlerine tabi olarak işletildiği anlaşılmaktadır.

İdari davalarda taraflardan biri idare ve idari davanın konusu da idarenin idare hukukundan doğan işlem ve eylemleri olduğuna, idarenin özel hukuk hükümlerine dayanarak yaptığı işlemlerin iptal davasına konu olamamaları ve ayrıca Sandıkca yapılan yardımın miktarına yönelik olarak tesis edilen işlemin konusunun askeri usul ve yöntem ve askeri hizmetle bir ilgisinin de bulunmaması karşısında, özel hukuk hükümlerine tabi olarak işletilen Sandık ile davacı arasındaki uyuşmazlığın çözümünün adli yargının görevine girdiği kuşkusuzdur.

Bu nedenlerle, uyuşmazlığın adli yargı yerinde çözümlenmesi gerekeceği oyu ile çoğunluk görüşüne karşıyız.

Üye
M.Salim
ÖZER

Üye
Zafer
KANTARCIOĞLU

Üye
Halit
KARABULUT